

Je čas iba fyzikálna veličina?

Úvaha

Žijeme a hýbeme sa v trojrozmernom priestore a čas je naším meradlom, čo sa týka priebehu a postupnosti udalostí. Najviac ho však asi vnímame pri pohľade do rodného listu alebo kalendára, na dospievajúce deti alebo odchádzajúcich rodičov, príbuzných či známych. Čo je to čas?!

Pre mnohých je to nepodstatná a nezaujímavá otázka. Hovorí sa, že čas letí, že čas plynie ako voda. Pre vedeckých pracovníkov je čas jedna z fyzikálnych veličín. Čas ako fyzikálnu veličinu môžeme merať, máme preň jednotku; časový interval môže byť dlhší alebo kratší. Ale čo je to čas?!

Trojrozmernosť priestoru, v ktorom existujeme, je hmatateľná. Predmety majú svoju dĺžku, šírku a výšku, môžeme ich vidieť a môžeme ich ohmatať. Pre priestor máme zmyslové orgány. Ale všetko to, čo vidíme a môžeme ohmatať, existuje v čase, ktorý je nášmu zmyslovému poznaniu

sprostredkovaný len nepriamo, lebo nemáme žiaden zmyslový orgán na registráciu a vnímanie času tak, ako je to s vnímaním priestoru, teploty, tlaku a iných veličín. Pritom priestor a čas sú v takom vzájomnom vzťahu, že jeden bez druhého nemôžu existovať. Existujeme súčasne v čase a v priestore. V odbornej terminológii sa používa pojem časopriestor, čím sa zdôrazňuje neoddeliteľnosť času a priestoru. Pre túto príčinu na niektorých miestach v tejto úvahe hovoríme o čase a priestore spolu ako o časopriestore, hoci primárne nám ide o úvahu iba o čase.

Čas vnímame len sprostredkovane, a to, povedané rečou fyziky, cez periodický pohyb telies (kyvadlo, presýpacie hodiny), cez periodicky sa meniace úkazy a deje (striedanie slnečného svetla a tmy, periodický pohyb našej planéty). Odmyslíme si periodický pohyb hmoty a čas ako fyzikálna veličina stráca zmysel. V takomto prípade by sme o čase nevedeli už vôbec nič povedať a dokonca ho ani len merať.

Cez opakujúci sa periodický pohyb hmoty vieme merať prejavy času, ale čo samotný čas je, to nevieme. Naše poznatky o čase sú veľmi skromné práve preto, že nevieme z hľadiska vedy odpovedať na otázku: Čo je čas? To sa prejavuje tak, že nevieme dať odbornú (vedeckú) definíciu času, napr. takú, akú vieme podať o sile, energii a iných odborných a vedeckých pojmoch. Nepoznáme podstatu času z hľadiska vedy. A napriek tomu čas v našom materiálnom bytí hrá dôležitú úlohu.

Keď sa vyjadrujeme o čase, používame výrazy typu: čas beží, čas plynie a pod. To sú výrazy, ktoré výstižne zachytávajú nepretržitosť trvania času, jeho plynulé a nepretržité jestvovanie, jeho prítomnosť. Keby sme urobili analógiu plynutia času s hudobnou skladbou, môžeme povedať, že tak ako hudobná skladba plynie, postupuje svojím rytmom, aj čas má svoj rytmus. Takto môžeme uvažovať práve na základe prvej kapitoly 1. knihy Mojžišovej.

Čas a jeho elementárny (základný) rytmus stvoril Boh. Podľa 1. kapitoly 1. knihy Mojžišovej môžeme súdiť, že elementárnym rytmom času je jeden deň. Rozumej: deň ako 24-hodinová doba (kalendárny deň). Čas prvotne vnímame cez tento úkaz, cez jeho stvorený základný prvok, rytmus, ktorým je deň, ktorý sa skladá zo „dňa“ (svetla; svetlá časť dňa) a „noci“ (tmy; tmavá časť dňa).

Nevieme vedecky vysvetliť, čo je čas, nevieme ho definovať, ale vnímame ho, a to práve cez jeho stvorený základný (elementárny) časový rytmus. Vnímame ho ako nepretržitý rad, zložený z postupnosti jednotlivého stvoreného základného prvku (elementárneho rytmu) – z radu jednotlivých dní. Povieme to ešte inými slovami: Plynutie času (jeho chod, tok) vnímame cez plynutie (tok, postup, priebeh) dňa a dní, ktoré plynule prechádzajú z jedného do druhého.

Základný rytmus času Boh stvoril tak, že stvoril denné svetlo a oddelil ho od tmy, ktorá bola na počiatku: „A zem bola neladná a pustá, a tma bola nad priepasťou... A Boh riekol: Nech je svetlo! A bolo svetlo. ... a Boh oddelil svetlo od tmy. A Boh nazval svetlo dňom a tmou nazval nocou. A bol večer, a bolo ráno, prvý deň“ (1. Mojžišova 1:2-5). „Deň“ je pôsobenie stvoreného „svetla“. Môžeme sa vyjadriť aj tak, že „deň“ je iné pomenovanie „svetla“, stvoreného na

začiatku stvoriteľského týždňa. „Noc“ je protiklad stvoreného „svetla“. Pred stvorením „svetla“ („dňa“) bola len „tma“ (1. Mojžišova 1:2). Môžeme povedať tiež: „Noc“ („tma“) je absencia stvoreného „svetla“. „Noc“ je pozostatok počiatočného stavu vesmíru, „tmy“ – stavu, ktorý bol pred stvorením „svetla“ (pred stvorením „dňa“). Takto to môžeme tvrdiť prinajmenšom do štvrtého stvoriteľského dňa – keď Boh dal svetlá na nebeskú oblohu, aby delili „deň“ od „noci“ a boli na znamenia, na určité časy, na určovanie dní a rokov (1. Mojžišova 1:14-19). Boh učinil dve veľké svetlá, väčšie svetlo, aby panovalo nado „dňom“, a menšie svetlo, aby panovalo nad „nocou“, a tiež i hviezdy (1. Mojžišova 1:16).

Deň „zostavený“ ako „deň“ a „noc“, ako „svetlo“ a „tma“, bol takto „zostavený“ len pre potreby stvorených bytostí obývajúcich Zem. Pre Boha neexistuje deň alebo noc. On nepotrebuje denné svetlo, aby videl. Pre neho niet rozdielu medzi „dňom“ a „nocou“, medzi „svetlom“ a „tmou“ (Žalm 139:11-12).

Základným elementárnym rytmom (základnou stvorenou jednotkou) času je teda deň a jeho násobným stvoreným rytmom (násobnou stvorenou jednotkou) je rok. Poznáme aj iné rytmy času, iné jednotky. Sú nimi jednotky, ktoré si neskôr zaviedol človek na meranie času a vedecký popis vesmíru (sekunda, hodina a pod.)^{A)}.

„Noc“ je dnes v duchovnom význame symbolom tmy a chaosu, blúdenia a nepoznania pravdy, nepoznania správneho smeru cesty a tiež hriešneho (pohanského) životného štýlu. „Svetlo“ („deň“) v duchovnom význame je symbolom poriadku, pravého poznania, poznania pravdy, správnej cesty a správneho smeru. Žiť vo „svetle“ = žiť (chodiť) v pravde a svätosti. Či tak nevyučoval aj Pán Ježiš Kristus? „Ježiš odpovedal: Či nie je dvanásť hodín dňa? Ak niekto chodí vodne, nezavadí, lebo vidí svetlo tohto sveta, ale ak niekto chodí v noci, zavadí, lebo niet

v ňom svetla“ (Ján 11:9-10). Tiež pozri Rímskym 13:11-14 a 1. Jánov 1:5-7.

Veda definíciu času neposkytuje

Veda principiálne nemôže poskytnúť definíciu času, a to prinajmenšom z dvoch dôvodov.

A) Tak ako všetko viditeľné aj neviditeľné, čo bolo stvorené, bol stvorený aj čas a aj priestor. O tejto udalosti veda výpoveď nedáva, lebo principiálne ani výpoveď dať nemôže. Veda^{B)} o počiatkoch existencie tohto sveta výpoveď nedáva, lebo na otázku, čo bolo na počiatku, veda odpovedať nevie. Príčina je v tom, že ide o oblasť za hranicami jej možností. Vtedy sa pýtame: Prečo sú veci také, aké sú? A na takéto otázky veda odpovedať nevie. O tom, čo bolo na počiatku a ako to bolo na počiatku, hovorí Biblia, Božie zapísané autentické slovo. Pre odpovede, ako bolo a čo bolo na počiatku, sa preto musíme obrátiť na Bibliu.

Je to podobne ako aj s inými fyzikálnymi vlastnosťami stvoreného sveta. Napr. s gravitačnými a elektrickými vlastnosťami hmoty. Vieme celkom určite povedať, že elektricky nabité telesá sa odpudzujú alebo priťahujú. Rovnako celkom určite vieme, že všetky telesá, a to bez ohľadu na to, či sú elektricky nabité alebo nenabité (neutrálne), pôsobia na seba príťažlivou gravitačnou silou. Ale prečo je to tak, to povedať nevieme. Vieme, že je to tak, ale nevieme, prečo je to tak.

Veda vie, akými zákonitostami sa riadia procesy prebiehajúce v materiálnom svete, ale nevie

odpovedať na otázku, prečo sú prírodné zákony také, aké sú, a prečo sa uplatňujú práve také zákonitosti, aké poznáme. Veda nevie odpovedať, prečo existujeme v čase a v priestore, vie len povedať, že existujeme v čase a v priestore. Nevie odpovedať, odkiaľ je čas a priestor a prečo sú čas a priestor také, ako ich poznáme. Vie len povedať, že existuje čas a priestor, a vie popísať ich vlastnosti. Vie povedať, že pomocou času zoradujeme udalosti, že čas hovorí o následnosti udalostí, o príčine a dôsledku. Vzhľadom na čas hovoríme o minulosti, prítomnosti a budúcnosti, ale veda nevie vysvetliť podstatu času, a nech je to akokoľvek podivné, veda nám okrem odpovede, že čas je fyzikálna veličina, inú odpoveď ani dať nemôže.

B) Keďže existujeme v čase (v časopriestore), nachádzame sa akoby vo „vnútri času“. Aby sme mohli vedecky popísať čas, potrebovali by sme sa dostať „mimo čas“, potrebovali by sme „vystúpiť z času“ (presnejšie: z časopriestoru) a dívať sa na čas (časopriestor) akoby zvonka, akoby zhora. Tým, že existujeme (nachádzame sa) vo vnútri času (časopriestoru), principiálne nemôžeme „popísať“ a predovšetkým definovať čas. Pokúsim sa to vysvetliť pomocou ilustrácie, týkajúcej sa priestoru.

Predstavte si človeka, ktorý od svojho narodenia žije iba vo vnútri svojho domu. Pohybuje sa vo všetkých jeho priestoroch. Vie popísať všetky izby a priestory bytu. Vie popísať steny – ich rozmery, farbu a to, čo je na nich umiestnené. Vie uviesť rozmery jednotlivých vnútorných častí domu a toho, čo sa v ňom nachádza. Nijako ale nevie popísať, ako jeho dom vyzerá zvonku. Napr. akej farby je strecha, z akej krytiny je zhotovená atď. To by dokázal iba vtedy, keby opustil vnútro domu a poďíval sa naň zvonku.

Podobne je to aj s časom. Aby sme mohli popísať, čo je čas, potrebovali by sme „vystúpiť z času“ a „dívať sa na čas“, hovoriť o čase a popisovať čas z oblasti, kde čas neexistuje. Aby sme

popísali čas, museli by sme byť „zvonku“ času, potrebovali by sme byť nezávislí od času. Keďže existujeme v čase a priestore, sme časom a priestorom „presiaknutí“ a od času a priestoru závislí. A to je dôvod, prečo nedokážeme popísať či definovať čas. Koniec koncov podobne je to aj s priestorom, ale z toho si až také problémy nerobíme.

Dôsledok počiatku času

Boh je stvoriteľom času a priestoru, hmoty (látky) a energie. Je aj autorom prírodných zákonov (teda aj fyzikálnych veličín), ktorými sa riadia procesy tohto materiálneho sveta existujúceho v priestore a v čase. „A Boh riekol: Nech sú svetlá na nebeskej oblohe, aby delili deň od noci, a budú na znamenia, na určité časy, na dni a na roky“ (1. Mojžišova 1:14).

To, že súčasne so stvorením prvej veci (1. Mojžišova 1:1) začal existovať priestor aj čas, má prinajmenšom tri dôsledky.

1. Priestor a čas boli stvorené, preto majú počiatok. Platí to aj opačne: keďže priestor a čas majú počiatok - tvrdíme, že boli stvorené. A platí úplne všeobecne: všetko, čo bolo stvorené, má počiatok a všetko, čo má počiatok, bolo stvorené.

2. Existencia priestoru a času môže byť ukončená. Všetko, čo má počiatok, môže mať aj svoj koniec. Presnejšie: všetko, čo v našom časopriestore začalo existovať, môže byť aj ukončené. Tak ako podľa Písma zanikne táto Zem a nebesia, zanikne s nimi aj tento nám dnes známy priestor a čas (Zjavenie 21:1, 2. Petra 3:10). Ten, kto priestor a čas uviedol do existencie, môže ich existenciu aj ukončiť – nikto iný!

3. Keďže čas a priestor boli stvorené súčasne, sú v časnosti tak nerozlučne spojené, že jeden bez druhého neexistujú. Alebo povedané úprimnejšie: nevieme si to inak predstaviť.

Keď si zalistujeme v Biblii, veľmi rýchlo v nej objavíme pojem, ktorý sa vo vedeckej terminológii nevyskytuje. Je to pojem večnosť. A tiež pomerne rýchlo môžeme z Biblie porozumieť, že čas súvisí s večnosťou, že tieto pojmy sú vo vzťahu, spolu súvisia a navzájom sa nejako dopĺňajú. A ak porozumieme pojmu večnosť, pomôže nám to porozumieť aj tomu, čo je čas.

Večnosť

Asi najbližším vedeckým termínom k pojmu večnosť je pojem nekonečnosť v čase, čím sa rozumie nekončiace plynutie času. V tomto chápaní sa pod večnosťou rozumie nekonečne dlhé obdobie. Nie je to ale presné a správne. To je „sčasovanie“ večnosti, čiže vysvetľovanie večnosti pomocou času. Večnosť sa však od času líši svojou podstatou. Biblia nazýva večnosťou „miesto“ alebo „oblasť“, kde prebýva Boh (Izaiáš 57:15), a Boh je nazvaný večným Bohom (1. Mojžišova 21:33, Izaiáš 40:28, Žalm 90:2 a iné).

Keď Biblia hovorí o Bohu a jeho prebývaní, používa aj pojem nebesia (alebo nebo, pozri napr. 2. Kronická 6, hlavne verše 21, 23, 25, 30, 33). Tu sa nebesami (nebom) myslí „miesto“, kde prebýva a kraľuje Boh a kde sa dokonale napĺňa jeho vôľa. Slovom nebesia sa však označujú rôzne oblasti či skutočnosti. Môže sa tým myslieť vzduch, ktorý je tesne nad povrchom zeme, alebo tá časť zemskej atmosféry, v ktorej sa nachádzajú oblaky. Môže sa tým myslieť vesmír, kozmický priestor, ktorý je nad zemskou atmosférou. (Pozri článok Nebesia, kde je náš Otec, a

ich vzťah k zemi, Solas číslo 7, leto 2010, str. 24-28, <http://casopis.solas.sk>.)

Pojmom nebesia je označená aj oblasť, kde prebývajú duchovné bytosti (anjeli). Tieto nebesia boli stvorené: „Na počiatku stvoril Boh nebesia a zem“ (1. Mojžišova 1:1). V tomto zmysle je to teda stvorená „oblasť“ a je stvorená spolu so zemou.

Nebesia ako „oblasť (miesto)“, kde prebýva Boh, je len jeden z možných významov tohto slova na rozdiel od slova večnosť, ktoré má v Biblii len jeden význam, a to ten, že označuje nestvorený spôsob prebývania (existencie) večného Boha. Preto keď v tejto úvahe o čase máme na mysli „miesto prebývania“ Boha a „spôsob jeho existencie“, používame slovo „večnosť“.

Večnosť - to je iná „oblasť“ a iný spôsob existencie na rozdiel od spôsobu, akým existujeme my. My prebývame v čase a priestore. To je náš spôsob existencie, ktorý často označujeme ako „časný spôsob existencie“ alebo hovoríme o „časnom živote“. Večnosť je spôsob existencie vlastný Bohu a zároveň „oblasť“, v ktorej Boh prebýva, v ktorej má svoje bytie. Je to reálny a existujúci spôsob bytia. Bohu je večnosť vlastnou prirodzenosťou. Boh sa Mojžišovi predstavil ako „Som“. Boh je vždy „Som“. Pravý Boh je jediný, v ktorom je minulosť, prítomnosť a budúcnosť spojená do jednej večnej existencie. Večnosť teda neznamená nekonečné trvanie času, ale je to Božia prirodzená vlastnosť a spôsob jeho existencie. Večnosť je nestvorená „oblasť“ a súčasne sa týmto slovom označuje nestvorený, ale reálny „spôsob existencie“.

Viac času nebude

Boh sám uviedol čas do existencie a jedine on sám má moc čas „zastaviť“, ukončiť. Zjavenie 10:5-6: „(5) A anjel,... pozdvihol svoju pravú ruku k nebu (6) a prisahal na živého na veky vekov, ktorý stvoril nebo i to, čo je v ňom, a zem i to, čo je na nej, a more i to, čo je v ňom, že už viac nebude času.“

Boh tvoril z večnosti. Aktom stvorenia Boh z tejto „oblasti“ uviedol do existencie tento materiálny svet v spôsobe trojrozmerného priestoru a času tak, ako čas vnímame – v spôsobe minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Biblia rovnako ďalej zjavuje, že Boh tento svet, ktorý uviedol do existencie, raz ukončí (napr. 2. Petra 3:10). Tak ako čas pred stvorením neexistoval, tak čas, ako ho poznáme teraz v časnosti, raz aj prestane. Čas je neoddeliteľne spojený s týmto prítomným svetom (vesmírom) a jeho existenciou. Čas s týmto svetom - vesmírom - začal existovať a spolu s ním aj zanikne a času, ako ho poznáme, viac nebude.

Medzi biblickými učiteľmi a vykladačmi Písma jestvuje dvojaké chápanie/výklad prehlásenia anjela „viac nebude času“ zo Zjavenie 10:5-6.

A) Jeden výklad vraví, že toto prehlásenie neznamena skutočnosť, že by čas prestal existovať, a to v zmysle, že by táto fyzikálna veličina zanikla, ale to vraj len znamená, že už nebude viac príležitostí/príležitostí, už nebude viac možnosť niečo urobiť alebo uveriť evanjeliu a pod. Podľa tohto výkladu čas bude existovať aj naďalej a bude existovať aj na novej zemi a v novom nebi.

B) Podľa iného chápania výraz „viac nebude času“ zo Zjavenie 10:6 znamená doslovne to, čo znamená, teda na novej zemi čas už nebude. Ja osobne sa prikláňam k tomuto výkladu. Vedie ma k tomu aj použitie slova „chronos“ v pôvodnom jazyku a nie slova „kairos“^(C). Druhý dôvod je ten, že kontext a obsah samotného verša poukazujú na počiatok stvorenia a na stvorenstvo.

Otázkou, ktorú sledujeme, je porozumieť tomu, či na novej zemi a v novom nebi bude existovať čas v zmysle, ako ho poznáme dnes v našom spôsobe existencie, teda tak, ako ho poznáme v našom časopriestore.

V ďalšom texte nepôjde o výklad verša Zjavenie 10:6, ale výraz „viac nebude času“ poslúži ako východisko k úvahe, či na novej zemi bude existovať čas alebo nie. Povedané inými slovami, či aj na novej zemi budeme existovať v čase; či existencia oslávených bytostí bude charakterizovaná existenciou v čase. Tak treba brať a chápať ďalší text.

Zatiaľ všetko stvorenstvo, všetko jestvujúce materiálne na tejto zemi je spojené s časom – existuje v čase. Keďže aj my ľudia sme stворené bytosti, sme spojení s časom a nemáme žiadnu možnosť času uniknúť, zastaviť ho alebo zmeniť jeho plynutie. Otázka znie: Naozaj umožňuje Písmo tvrdiť, že čas na novej zemi už nebude? Preskúmajme to!

Som presvedčený, že na novej zemi „viac nebude času“, teda čas, ako ho poznáme dnes, už nebude. Pre toto tvrdenie mám a uvádzam nasledovné argumenty:

1. Sme bytosti stvorené tak, že existujeme v čase (a v priestore) a s iným spôsobom existencie nemáme skúsenosti, preto si ani iný spôsob našej existencie nevieme predstaviť a ani ho pripustiť. Ale to nijako neznamená a nijako nevylučuje, že by iná existencia nebola pre nás možná. Ako sme už uviedli, Boh má iný spôsob existencie – teda Písmo jeden iný spôsob existencie odkrýva/zjavuje. To, že nepoznáme a nevieme si predstaviť iný spôsob existencie ako existenciu v priestore a v čase, svedčí len o našej obmedzenosti a ohraničenosti ako v poznaní, tak aj v skúsenosti (v spôsobe existencie).

2. Čas pre nás znamená usporiadanie priebehu udalostí do udalostí minulých, prítomných a budúcich. V terajšom spôsobe každú udalosť chápeme buď ako udalosť minulú, alebo práve prebiehajúcu (prítomnú), alebo udalosť budúcu. To ale neznamená, že nutne existuje len takýto priebeh a takéto vnímanie a chápanie súvislostí medzi udalosťami – teda usporiadanie (zoraďovanie) udalostí do udalostí minulých, prítomných a budúcich. Inými slovami: spôsob našej skúsenosti, keď udalosti radíme do poradia: minulosť, prítomnosť, budúcnosť, neznamená, že toto je jediný možný spôsob popisu/radenia/usporiadania udalostí – zoraďovanie podľa plynúceho času. Oprávnené môžeme predpokladať, pripustiť a očakávať, že v inom spôsobe existencie (vo večnosti) bude aj iný spôsob radenia a vnímania udalostí. Písmo odkrýva a naznačuje, že na novej zemi a potom, ako dostaneme oslávené telá, to bude inak, ako veci a našu existenciu v čase (časopriestore) poznáme teraz. Napríklad: ľudia sa vo večnosti nebudú ani ženiť, ani vydávať (Ján 20:34-36). Budú niečo ako anjeli, teda bezpohlavné bytosti.

3. Priestor a čas sú podstatou našej súčasnej existencie, ale nie sú podstatou existencie Boha. Písmo v Zjavení 21:3 uvádza, že Boh so svojím ľuďom bude spolu a budú spolu bývať v novom Jeruzaleme. Existencia časného sveta bude ukončená. S ním zanikne aj priestor a čas, ako ich poznáme ako spôsob našej terajšej existencie. S Bohom budeme prebývať na večné veky na novej zemi a v novom nebi, v novom Jeruzaleme (Zjavenie 21 a 22). Budeme tam prebývať v oslávenom tele. Otázka je, ako to tam bude s priestorom a časom. Božie slovo sa k tomu nevyjadruje priamo. Je veľmi ťažké skúsiť odvodiť nejaké predstavy o „časopriestore“ nového neba a novej zeme z toho, čo je nám o nich zjavené. Uvediem niekoľko postrehov, ktoré môžu pomôcť o týchto veciach uvažovať.

Na jednej strane Boh existuje mimo časopriestor, vo večnosti, v nebi. Je duch, nemá materiálnu stránku svojho bytia. Na druhej strane, keď budeme s ním vo večnosti, budeme v oslávených telách. To, že budeme mať telo, aj keď oslávené, ale predsa telo, naznačuje, že naše bytie bude mať trochu inú podstatu ako bytie samotného Boha. Tým istým smerom poukazuje aj skutočnosť, že vo večnosti nebudeme s Bohom v „nebi“, ale na „novej zemi a v novom nebi“, v „novom Jeruzaleme“. To sa javí tak, že sa spojí, bude snúbiť podstata oblasti neba, kde prebýva Boh, s podstatou novej zeme. Myšlienka zeme predsa len odráža nejakým spôsobom stvorenú zem, aj keď v jej oveľa slávnejšej vykúpenej a oslávenej podobe. Podobným smerom vedie aj myšlienka, že tvorstvo, ktoré pre pád človeka do hriechu je podrobené porušeniu a márnosti, očakáva premenu do oslávenej existencie pri príchode Pána (Rímskym 8:19-23). Je tu teda náznak, že na novej zemi a v novom nebi bude aj oslávené tvorstvo. Či a v akej podobe to budú rastliny a zvieratá, je ťažké povedať.

4. K podobnej úvahe ako v predchádzajúcom odseku nás vedie aj to, ako Boh už v tomto svete ukázal, že mu ide o prebývanie so svojím ľuďom. Boh, ktorý obýva večnosť (nebesia), prebýval so svojím ľuďom v svätyni svätých, v svätostánku a neskôr v chráme. On, ktorý obýva večnosť, prebýval v časnosti (v časopriestore) určitým spôsobom (jeho sláva) so svojím ľuďom. Po príchode Baránka, po jeho vykupiteľskej obeti a po vyliatí Ducha na Letnice prebýva Boh so svojím ľuďom tak, že Cirkev je chrámom Svätého Ducha a Svätý Duch prebýva vo veriacich. Toto je slávnejšie prebývanie Boha so svojím ľuďom ako to, ktoré bolo počas éry Starej zmluvy.

A po druhom príchode Pána, na novej zemi a v novom nebi bude prebývanie Boha so svojím ľudom ešte oveľa slávnejšie. Neznamená to však, že aj keď s ním budeme vo večnosti, budeme takej istej podstaty bytia ako on. Večnosť pre nás bude znamenať „nové nebo a novú zem“. To však nemusí nevyhnutne znamenať, že tam nebude v nejakej forme „priestor a čas“. Vieme len toľko, že tam nebude čas (časopriestor) taký, aký poznáme dnes v časnosti.

5. Už sme povedali, že čas vnímame cez periodický pohyb hmoty. V 1. Mojžišova 1:14 je uvedené, že Boh dal svetlá na oblohu na znamenia, na určité časy, na dni a na roky. Časové intervaly - rok, mesiac a deň sú odvodené priamo od periodického pohybu nebeských telies Slnka a Mesiaca. Kniha Zjavenia 21:23 uvádza, že nový, svätý Jeruzalem (Zjavenie 21:10) už nepotrebuje ani Slnka, ani Mesiaca, aby svietili v ňom, lebo „sláva Božia ho osvecuje, a jeho sviecou je Baránok“ (Zjavenie 21:23, 22:5). Toto opäť vedie k záveru, že v novom, svätom Jeruzaleme, teda na novej zemi, nebude čas, čas, ako ho poznáme zo skúsenosti teraz, lebo tam nebudú telesá, ktoré by vymeriavali časové obdobia, a bez nich nevieme určiť čas, nevieme určiť deň, mesiac a rok. A nebude tam ani noci (Zjavenie 21:25). Noc je časové obdobie, interval času a nebude jej (!) – aj toto podporuje tvrdenie, že času, ako ho poznáme v časnosti, viac nebude. Ak by aj na novej zemi existoval čas, museli by tam byť aj Mesiac a aj Slnko. Toto miesto (Zjavenie 21-25) ďalej skutočne ukazuje na iný spôsob existencie, ako je náš terajší spôsob, teda ukazuje na spôsob existencie bez času, ako ho poznáme teraz.

Každý z nás raz prekročí hranicu medzi časnosťou a večnosťou. Každý z nás prestúpi z existencie v čase do existencie vo večnosti bez ohľadu na to, či už došlo k ukončeniu času ako takého, alebo nie. Každý z nás vykročí z jedného spôsobu existencie (z existencie v čase) do iného spôsobu existencie (do existencie vo večnosti) – a to sa pre každého veriaceho udeje v okamihu vykúpenia tela a jeho oslávenia. „Hľa, tajomstvo vám hovorím. Všetci nezosneme, ale všetci budeme premenení, razom, v okamihu, pri zatrúbení poslednej trúby. Lebo zatrúbi, a mŕtvi vstanú neporušiteľní, a my budeme premenení“ (1. Korinským 15:51-52). Písmo tu hovorí o prvom vzkriesení (Zjavenie 20:5-6).

Záverom by sme mohli zhrnúť, že čas (časnosť) a večnosť sú dva odlišné spôsoby existencie. Čas je spôsob našej materiálnej existencie a večnosť je spôsob našej oslávenej existencie. Čas je spôsob existencie stvoreného materiálneho bytia a spôsob existencie stvorených materiálnych bytostí. Čas je niečím, čo človek, pokiaľ existuje v čase a v priestore, nemôže plne pochopiť. Som presvedčený, že čas, tak ako bol stvorený, raz bude aj ukončený a času viac nebude v takej podobe, ako ho poznáme v časnosti. Nie je to vedecká odpoveď na otázku čo je čas, je to biblická odpoveď. Vedecká odpoveď na otázku čo je čas neexistuje, lebo odpoveď na ňu je za hranicami možností vedeckého poznania. Autorom času je Boh Stvoriteľ, ktorý stvoril nebo i to, čo je v ňom, a zem i to, čo je na nej, a more i to, čo je v ňom. On je autorom (pôvodcom a staviteľom) aj nového neba a novej zeme, nového Jeruzalema. A on má v ruke NÁŠ ČAS.

Učinil všetko krásne v svoj čas, i večnosť dal do ich srdca, iba že človek nevystihne diela, ktoré koná Boh, a to tak od počiatku až po koniec.

Kazateľ 3:11

Poznámky a zdroje:

A) Pozri súvisiace články na adrese:

<http://drahoslav.solas.sk/clanky/stvorenie-a-veda/uvahy-o-case>

B) Vysvetlenie pojmu veda pozri v relevantných článkoch, napr. na adrese:

<http://drahoslav.solas.sk/clanky/stvorenie-a-veda/stvorenie-a-veda-zoznam>

C) Ak by sme výraz „viac nebude času“ vo verši Zjavenie 10:6 skúmali z hľadiska sémantiky, museli by sme pripustiť, že tento výraz znamená to, čo znamená, a to, že už viac nebude času ako takého. V gréckom texte je na tomto mieste pre čas použité slovo *chronos*, ktoré podľa grécko-českého slovníka (J. B. Souček:

Řecko-český slovník k NZ

) znamená čas v zmysle jeho plynutia. Gréčtina pre čas má aj iný pojem, a to *kairos*

, ktorý sa používa vtedy, keď sa nehovorí o plynutí času, ale ide o interval času, keď ide iba o časový úsek. Ak by vo verši Zjavenie 10:6 z hľadiska významu malo ísť iba o to, že nebude príležitosť niečo konkrétne urobiť (napr. pokánie a uverenie evanjeliu), bolo by tu byť použité

slovo

kairos

. Je tu však slovo

chronos

a to poukazuje na skutočnosť, že čas už „nebude plynúť“, teda čas ako taký už nebude existovať.